

ומקשה הגמרא: **אכתי נפיש ליה דעולא!** עדיין קשה שהשיעור של עולא הוא יותר מזה, שהוא אלף ועשרים וארבע אמות.

ומתרצת הגמרא: **לא דק**. עולא לא דקדק בצמצום בשיעור ואמר שיעור יותר גדול.

אך שואלת הגמרא: **אימור דאמרינן "לא דק", לחומרא**, מתי שייך לומר לא דק כשיוצא מזה חומרא, שיחמירו יותר ממה שצריך, **לקולא "לא דק", מי אמרינן?** כשיוצא קולא מזה, לא שייך לומר לא דק, שהרי בני אדם יסמכו על זה ויבאו להקל יותר מהדין. וכאן יוצאת קולא, שאין צריך להביא בכורים בשיעור של עולא, ולפי האמת צריך עדיין להביא.

ומתרצת הגמרא: **מי סברת בריבועא קא אמרינן? בעיגולא קא אמרינן!**

וכי סבור אתה שעולא אמר ששיעור יניקה הוא שש עשרה אמה מכל צד, ולכן כשאתה עושה החשבון ביחד יוצא שלשים ושתים אמות על שלשים ושתים אמות מרובעין, שאז יוצא החשבון אלף ועשרים וארבע אמות.

אין הדבר כן, שהיות והאילן יונק מכל צד בשוה, צריך לחושבן בעיגול, שהאילן עומד באמצע, ויונק מכל סביביו שש עשרה אמה.

ומחשבת הגמרא כמה זה יוצא:

מכדי, הרי, כמה שטחו של מרובע יותר על

את השטח של בית סאה לעשר נטיעות, כמה שטח מגיע לכל אחד ואחד? **מאתן וחמשינן**. מאתים וחמשים אמות מרובעות.

ואם כן, מקשה הגמרא: **הא, לא הוי דעולא!** הרי זה לא השיעור של עולא, שעולא אמר שיונק מכל צד שש עשרה אמה, נמצא שהשטח ביחד הוא שלשים ושתים אמה על שלשים ושתים אמה, וכשמכפילין שלשים ושתים על שלשים ושתים יוצא אלף ועשרים וארבע אמות על רוחב אמה, והוא הרבה יותר מהשיעור של המשנה.

ואלא, מרתנן: שלשה אילנות של ג' בני אדם, הרי אלו מצטרפין וחורשינן כל בית סאה בשבילן.

כז-א

אם יש ג' אילנות בתוך הבית סאה שמפוזרין לארכו ולרחבו בשוה, אף על פי שאינן של אדם אחד אלא של ג' אנשים, מכל מקום מצטרפין להחשב שדה אילן, וחורשינן כל בית סאה עד עצרת כדין שדה אילן, והיינו מטעם שהחרישה נצרכת לאילנות לצורך פירות ששית, נמצא שכל אילן יונק שליש מהבית סאה. ואף שנטיעות יונקין רק עשירית מבית סאה מכל מקום זקנות יונקין יותר.

כמה הוו לחו שטח של כל הבית סאה? תרי אלפי וחי' מאה גרמידי אלפיים וחמש מאות אמות מרובעות. לכל חד כמה מטי ליה כמה מגיע לכל אחד מהג' אילנות תמוני מאה ותלתין ותלתא ותילתא, שמונה מאות ושלשים ושלש אמות ושלש אמה, שהוא שליש של כל הבית סאה.

ולפי המסקנה, שהחשבון של עולא הוא ל"ב אמות על ל"ב אמות בעיגול, כשנקה הס"ה אמות ושליש ונוסיף אותם מכל צד בעיגול, יוצא שהוספנו שני שלישי אמה מכל צד, ויהיה בסך הכל ל"ג אמה ושליש על ל"ג אמה ושליש. (42)

מתרצת הגמרא: **היינו דלא דק, ולחומרא לא דק.**

עולא באמת לא דקדק לומר השיעור בצמצום, מכיון שיוצא מזה חומרא, שצריך להביא בכורים כל שהוא רחוק מט"ז אמה, אף שעדיין הוא יונק עד ט"ז אמה ושני שלישי אמה משדה חבירו, ומן הדין הוא פטור כי עדיין הוא גולן. (43)

תא שמע ראייה נגד עולא, ממה ששנינו במשנה במסכת ביכורים:

הקונה אילן וקרקעו, מביא ביכורים, וקורא. אם קנה אדם מחברו אילן אחד ופירש לו שגם מוכר לו הקרקע של האילן, מביא הלוקח בכורים מפירות האילן, וקורא פרשת מקרא בכורים בה הוא מברך את הקב"ה על האדמה שנתן לו.

מאי לאו, כל שהוא. מסתימת המשנה משמע, שמספיק אפילו אם מקנה לו את הקרקע שתחת האילן, ומה שחוץ לאילן

העיגול שבתוכו? רביע. כל מקום שיש שטח של ריבוע, כגון עשר על עשר, הרי אם תעשה עיגול בתוכו כשקוטר העיגול הוא עשר, ישאר בתוך העיגול שטח שהוא ברביע פחות מהשטח של המרובע.

ולפי זה, כשנבא לחשוב בנידון של עולא, כיון שמקודם עשינו את החשבון במרובע, ועכשיו אנו עושים אותו בעיגול הנמצא בתוך הריבוע, כמה ישאר בעיגול?

פשו להו ז' מאה ושתין ותמניא. נשאר שבע מאות וששים ושמונה אמות, שהוא פחות רביע מאלף ועשרים וארבע.

אך שואלת הגמרא: **אכתי פש ליה פלגא דאמתא.** עדיין חשבון המשנה הוא יותר מהחשבון של עולא, כי אפשר להוסיף עוד חצי אמה מכל צד על השיעור של עולא.

שהרי החשבון של המשנה הוא שמונה מאות ושלושים ושלוש ושליש, והחשבון של עולא הוא שבע מאות ששים ושמונה. נמצא שהחשבון של המשנה הוא יותר ששים וחמש אמות ושליש, ואם תקח את הס"ה אמות, ותקיף בהם שטח של ל"ב אמות על ל"ב אמות, יוצא שהינך מוסיף עוד חצי אמה מכל צד, ויהיה בסך הכל ל"ג אמות על ל"ג אמות.

ושליש, שהוא שני שלישי אמה וט"ז אמה לכלל צד.

43. הקשו תוס' שהוא חומרא שבא לידי קולא, שכשמביא בכורים במקום שהוא פטור מפיקעו מתרומות ומעשרות. ותירצו דעולא אינו מדבר אלא על מה שהוא פטור מביכורים, שעד ט"ז

42. כן פירש רש"י, ור"ת גורס פש להו תרי תילתי אמה. ועוד פירשו ליישב הגירסא פש להו פלגא דאמתא, שעולא לא חישב מקום האילן שהוא שלישי אמה על שלישי אמה, נמצא שעולא אמר ט"ז אמה מכל צד ועוד שלישי שהוא מקום האילן, וכשתוסיף עוד חצי אמה מכל צד נמצא שיש ביחד ל"ג אמה ושליש על ל"ג אמה

אפילו כל שהוא. (44)

וקשה לעולא, שמצריך ט"ז אמה.

ומתוצת הגמרא: **לא. י"ו אמה.** מדובר דווקא כשמקנה לו קרקע ט"ז אמה מכל צד סביב האילן.

תא שמע ראייה, ממה ששינינו במשנה שם: מי שקנה שני אילנות בתוך של הבירו, מביא ואינו קורא, אם קנה שני אילנות בתוך שדה חבירו, אך לא פירש לו אם מוכר לו קרקע או לא, הוא ספק אם מכר לו קרקע או לא, לכן מספק הוא מביא בכורים אך אינו קורא, כי אין זה ודאי שהאדמה שלו.

ומשמע מזה, **הא** אם מכר לו שלשה אילנות, **מביא וקורא**, משום שאז ודאי שמכר לו גם את הקרקע שבין האילנות.

מאי לאו כל שהוא, שמוכר לו רק מעט קרקע סביב האילנות, ובכל זאת מביא וקורא!?

ודוחה הגמרא: **לא. הכא נמי י"ו אמה.** בגלל שמכר לו ג' אילנות, הוא מוכר לו סביב האילנות ט"ז אמה מכל צד.

תא שמע ראייה ממה ששינינו במסכת פאה [ג] ו: **רבי עקיבא אומר, קרקע כל שהוא חייב בפאה.** בזמן שקוצר שדהו, הצריכה תורה להניח פאה לעניים, שלא יקצרנה אלא

יניחנה לעניים. ואין שיעור לגודל השדה שמחייבת בפאה.

וחייב בעל הקרקע גם בכורים, פירות מז' המינין שביכרו קודם לשאר פירות, צריך להביא מהן בכורים. וגם קרקע כל שהוא חייבת בכורים.

וכותבין עליו פרוזבול. השנה השביעית משמטת בסופה את החובות של הלואה, וכשראה הלל שנמנעו העם מלהלוות סמוך לשמיטה, כדי שלא ישמט חובותיהן, עמד ותיקן "פרוזבול", שבא המלוה לבית דין ואומר להן: מוסר אני לכם פלוני ופלוני, הדיינים שבמקום פלוני, שכל חוב שיש לי שאגבנו כל זמן שארצה. וכותב כן, ושוב אין שביעית משמטת, ובגיטין [דף לז] מפורש איך מועיל הפרוזבול.

ואומרת המשנה במסכת שביעית, שאין כותבין פרוזבול אלא אם יש קרקע ללוה, אבל אם אין קרקע ללוה אין כותבין, כיון שאין זו מלוה מצויה, דמסתמא אין אדם מלוה לחבירו אלא אם יש לו קרקע, שיכול לגבות חובו ממנה, אבל כשאין לו קרקע ללוה אלא רק מטלטלין, הוא יכול למוכרן או להחביאן, ולא תיקנו חכמים פרוזבול אלא במלוה מצויה, כשיש קרקע ללוה.

וגם קרקע כל שהוא מספיקה בשביל לכתוב עליה פרוזבול, שיכול המלוה לגבות חובו ממנה, ואחר כך, אם יפדנה הלואה ממנו, יגבה אותה המלוה מהלוה שוב.

44. כן פירש רש"י, והרמב"ן והריטב"א פירשו דכל שהוא היינו רק הקרקע שתחת האילן.

אמה פטור, אבל אחר ט"ז אמה פעמים מביא ופעמים אינו מביא. ועיין בריטב"א ובמהר"ם.